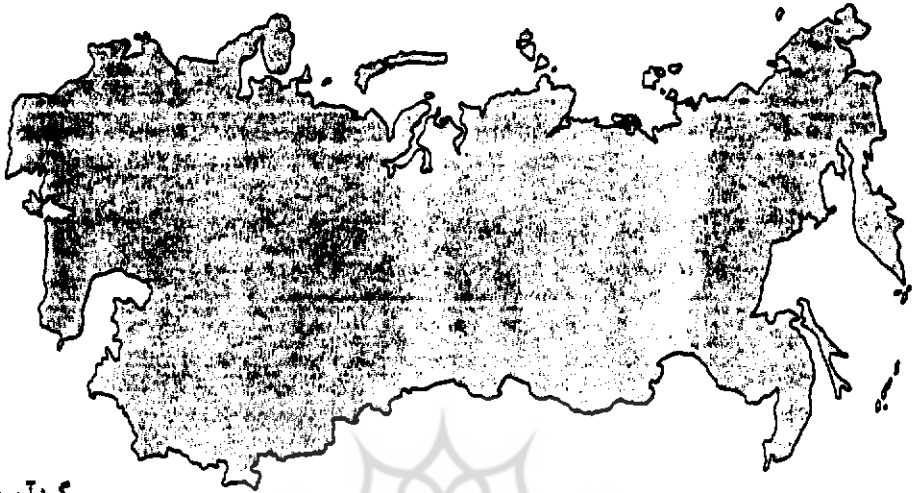

جمعیت شوروی

گردآوری و ترجمه:

بهرام امیراحمدی

میزان زاد و ولد، جمعیت گروه‌های سنی ۲۹-۲۵ و ۵۹-۵۰ در سال ۱۹۷۵ کاهش یافته است. در سال ۱۹۷۵ مردان بین ۱۶-۵۹ و زنان بین ۱۶-۵۴ ساله ۵۶/۳ درصد از جمعیت را تشکیل داده‌اند.

تعداد جمعیت ۶۰ ساله در سال ۱۹۳۹ برابر ۱۳ میلیون و در سال ۱۹۷۵ برابر ۳۳/۵ میلیون نفر بوده است. از این نظر اتحاد شوروی کشور "جمعیت با عمر طولانی" نامیده می‌شود. در سال ۱۹۷۵ از هر ۱۰۰ هزار نفر ۸ نفر ۱۰۰ ساله و بیشتر وجود داشته است (این نسبت در ایالات متحده آمریکا ۱/۵ و در ژاپن ۱/۱ نفر است). در آسیای مرکزی و جمهوری‌های قفقاز (آذربایجان، ارمنستان و گرجستان - مترجم) از خصوصیات جمعیت، جوانی آن است.

در شوروی (همانند سایر نقاط جهان) پسران در حدود ۶-۵ درصد بیشتر از دختران به دنیا می‌آیند. در سنین ۲۸-۲۷ سالگی، تعداد مردان و زنان با هم برابر می‌شود. در سال ۱۹۱۳ بین جمعیت زنان و مردان از نظر تعداد اختلاف چندانی وجود نداشت. تعداد زنان در سال ۱۹۲۶ برابر ۵ میلیون نفر، در سال ۱۹۵۹ در حدود ۲۰/۷ میلیون نفر و در سال ۱۹۸۰ برابر ۱۷/۹ میلیون نفر بیش از مردان بوده است. تا سن ۵۰ سالگی تعداد زنان و مردان با هم برابر است. در میان افراد کهنسال تعداد زنان بیشتر از مردان است. این مسئله نسبتها در اثر جنگ‌های جهانی است بلکه بیشتر در اثر عمر زیاد زنان نسبت به مردان است.

در نیمه اول سال ۱۹۸۷ جمعیت اتحاد شوروی برابر ۲۸۲/۳ میلیون نفر (۶ درصد جمعیت جهان) برآورد شده است. اما این تعداد جمعیت به طور غیر متناسب در گستره وسیع کشور توزیع شده است.

بر اساس سرشماری اول ژانویه سال ۱۹۸۴ جمعیت اتحاد شوروی برابر ۲۷۳ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر بوده است که نسبت به سال ۱۹۱۳ در حدود ۷۱/۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. میزان مرگ و میر در سال ۱۹۷۵ نسبت به سال‌های قبل از حاکمیت شوروی ۲/۳ مرتبه کاهش یافته است که از آن میان مرگ و میر کودکان نیز ۱۰ برابر کمتر شده است. متوسط طول عمر در سال‌های ۱۹۷-۱۸۹۶ برابر ۳۲ سال. در سال‌های ۲۷-۱۹۲۶ برابر ۴۴ سال. در سال‌های ۳۹-۱۹۳۸ برابر ۵۰ سال و در سال‌های ۷۲-۱۹۷۱ برابر ۷۰ سال (مردان ۶۴ سال و زنان ۷۴ سال) بوده است.

افزایش جمعیت شهری و افزایش سن ازدواج باعث کاهش در میزان ولادت شده است. افزایش میزان زاد و ولد به علت افزایش ازدواج جوانان (خصوصاً زنان) در جمهوری‌های مختلف است. همچنین جمعیت روستایی نیز افزایش پیدا کرده است که این مسئله بیشتر در جمهوری‌های آسیای مرکزی و آذربایجان به چشم می‌خورد. نسبت جنسی جمعیت بعد از جنگ‌های اول و دوم جهانی تغییر کرده است. در سال‌های ۲۰-۱۹۱۵ و ۲۵-۱۹۲۲ به علت کاهش

جمعیت شوروی را طبقه کارگر، دهقان و روشنفکر تشکیل می- دهد. افرادی که در کارهای فکری اشتغال دارند در سال ۱۹۳۹ تقریباً برابر ۱۳ میلیون نفر بودماند ولی در اوایل سال ۱۹۸۱ این افراد بیش از ۴۰ میلیون نفر بودماند.

در روسیه مهاجرت‌های داخلی از قرن ۱۸-۱۷ آغاز شده است. در سال ۱۸۶۱ در نتیجه اصلاحاتی که در بین نواحی مختلف به وجود آمد، مهاجرت‌ها بازم افزایش یافت. بعد از انقلاب اکتبر (سال ۱۹۱۷ میلادی - مترجم) مهاجرت‌های داخلی در نتیجه تسلط اراضی کشاورزی، ایجاد مناطق مسکونی جدید و استفاده از ذخایر جدید بوده است. مهاجرت‌های داخلی در اتحاد شوروی همچنین در اثر مهاجرت روستائیان به شهرها، ایجاد شهرهای جدید و انتقال جمعیت به نواحی شرقی کشور بوده است.

در سال‌های ۱۹۲۶ تا ۱۹۳۹ در حدود ۴/۷ میلیون نفر به اورال، سیبری، قزاقستان، آسیای مرکزی و شرق دور کوچ کرده‌اند. در رابطه با جنگ دوم جهانی، در سال‌های ۴۲-۱۹۴۱ در حدود ۲۵-۲۰ میلیون نفر از جمعیت کشور به نواحی کوچ‌انده شده بودند که در اثر پایان جنگ دوم جهانی مهاجرین مجدداً به مناطق اولیه خود مراجعت نکردند. بین سال‌های ۱۹۵۹ تا ۱۹۸۰ در اثر ایجاد نواحی صنعتی جدید کشور در شرق، به زیرکشت درآوردن اراضی بایر و ایجاد سایر تأسیسات دیگر، مهاجرت‌های داخلی کشور صورت خیلی فعالی به خود گرفته است.

تراکم نسبی کشور در حدود ۱۲/۳ نفر در کیلومتر مربع است. در نواحی شمالی کشور جمعیت به صورت بسیار پراکنده‌ای توزیع شده است. بیشترین تراکم جمعیت کشور در نواحی مرکزی آن است. خط مرزی این نواحی در شمال از چرپووتز Cherepovets، ولوگدا Vologda، کیروف Kirov، پرم Perm و در جنوب از شهرستان‌های خرسون Kherson، رستوف Rostov، ولگاگراد Volgograd، کسوی بیشف Koybishev و چلیابینسک Chelyabinsk می‌گذرد. در سیبری بیشترین تراکم در ناحیه تومسک Tomsk، نووسیبیرسک Novosibirsk، شهرهای حوزه کوزباسک Kuzbass، کراسنویارسک Krasnoyarsk، ایرکوتسک Irkutsk و خابارووسک Khabarovsk قرار دارد که از آنجا از طریق ولادی وستک Vladivostok و ناخودکا Nakhodka به اقیانوس آرام می‌رسد. به غیر از این نوار، فقط در قفقاز و آسیای مرکزی تراکم جمعیت زیاد است.

در شوروی اکثریت جمعیت در شهرها زندگی می‌کنند. به علت عقب‌ماندگی کشاورزی و به تبع آن گسترش صنعت، جمعیت شهرنشین، با شتاب زیادی فزونی یافته است. در کنار افزایش جمعیت شهری، در روند مهاجرت از روستا به شهر گاهشی مشاهده می‌شود.

در سال‌های ۳۸-۱۹۲۷ جمعیت شهری ۶۳ درصد و در سال ۶۹-۱۹۵۸ در حدود ۴۶ درصد و در سال‌های ۸۰-۱۹۷۰

جمعیت شهری و روستایی شوروی در سال‌های مختلف

(واحد: هزار نفر)

سال	کل جمعیت		جمعیت شهری		جمعیت روستایی	
	جمعیت	تعداد	درصد	تعداد	درصد	درصد
۱۹۱۳	۱۵۹/۲	۲۸/۵	۱۸/۰	۱۳۰/۷	۸۲/۰	
۱۹۲۰	۱۹۴/۱	۶۳/۱	۳۲/۵	۱۳۱/۰	۶۷/۵	
۱۹۵۹	۲۰۸/۸	۱۰۰/۰	۴۷/۳	۱۰۸/۸	۵۲/۱	
۱۹۷۰	۲۴۱/۷	۱۳۶/۰	۵۶/۳	۱۰۵/۷	۴۳/۷	
۱۹۷۹	۲۶۲/۲	۱۶۳/۶	۶۲/۳	۹۸/۸	۳۷/۷	
۱۹۸۳	۲۷۱/۲	۱۷۴/۶	۶۲/۲	۹۶/۶	۳۵/۶	

در نتیجه تغییر مناطق روستایی به شهری که در حدود ۱۶ میلیون نفر جمعیت را در بر می‌گیرد، افزایشی در جمعیت شهری به چشم می‌خورد. در شهرستانهایی که درصد اشتغال در اقتصاد کشاورزی بیشتر است، جمعیت شهرنشین بیش از ۴۰ درصد نیست. در سال ۱۹۳۹ در اتحاد شوروی ۲ شهر، در سال ۱۹۵۱، ۳ شهر، در سال ۱۹۷۹، ۱۸ شهر و در سال ۱۹۸۳، ۲۲ شهر بیش از یک میلیون نفری وجود داشته‌است. مسکو ۸۳۹۶ هزار نفر، لنینگراد ۴۷۷۹ هزار نفر، کیف ۲۳۵۵ هزار نفر، تاشکند ۱۹۴۴ هزار نفر، باکو ۱۶۳۸ هزار نفر، خارکف ۱۵۱۹ هزار نفر، مینسک ۱۴۰۵ هزار نفر، گورکی ۱۳۸۲ هزار نفر، نووسیبیرسک ۱۳۷۰ هزار نفر، سوردلوسک ۱۲۶۹ هزار نفر، کوی بیشف ۱۲۴۳ هزار نفر، و نپرو-پتروسک ۱۱۲۸ هزار نفر، تفلیس ۱۱۲۵ هزار نفر، اودسا ۱۰۹۷ هزار نفر، ایروان ۱۰۹۵ هزار نفر، اوسک ۱۰۸۰ هزار نفر، چلیابینسک ۱۰۷۷ هزار نفر، دونتسک ۱۰۵۵ هزار نفر، پرم ۱۰۳۷ هزار نفر، اولا ۱۰۳۴ هزار نفر، مازان ۱۰۳۱ هزار نفر و آلتا ۱۰۲۳ هزار نفر جمعیت داشته‌اند.

پس از برقراری حکومت شوروی در رابطه با گسترش صنایع در حدود ۱۲۲۷ شهر به وجود آمده است. در حال حاضر در شوروی ۲۱۷۶ شهر وجود دارد که ۴۸ شهر دارای جمعیتی بین ۵۰۰ هزار تا یک میلیون نفر و ۲۲ شهر دارای بیش از یک میلیون نفر است. ۴۵ درصد از ساختمانهای شهری ۹ طبقه هستند. ۸۰ درصد جمعیت شهری در آپارتمانهای مستقل زندگی می‌کنند. کرایه هر مترمربع در ماه برابر ۱۳/۲ کوپک^۱ است. بیشتر آپارتمانها دو اتاقه هستند که مساحت آنها بین ۳۰ تا ۳۸ متر می‌باشد.

عمده جمعیت روستایی شوروی در قسمت اروپایی در نواحی جنوبی و مرکزی آن متمرکز شده است. منطقه جنگلی تایگا و توندراهای اروپا جمعیت اندکی را در خود جای می‌دهند. در اتحاد شوروی